

Metod Pevec

Carmen

Prešernova družba (zbirka Vrba), Ljubljana 1991

Nadobuden slovenski umetnik, ki se preživlja s pisanjem¹ popopranih ljubavnih romančkov, si za umetniški projekt zastavi² življenje med klošarji. Presune ga femme fatale,³ s katero ne najmeta skupnega jezika,⁴ saj je dotična že pregloboko⁵ v svetu alkohola, pa tudi Goran ni ravno prepričan,⁶ kaj bi s seboj in svetom. Malce blodi semtertja po Ljubljani,⁶ se spusti zapeljati stanodajalki⁷ ter sklene adolescentsko krizo s spravro⁸ in vrnitvijo domov.⁹

Na tem mestu je nesmiselno razpredati, kakšen film bi nastal iz predloge, ki je rezultirala v roman, nujno pa se zdi opozoriti na mesta, kjer podloga za drugačen medij in namen pogleda na dan. Predvsem se kar preočitno vidi, na katerih mestih je Pevec dodajal psihološko-genetične backgrounde in dodatno razložil nekatere dogodke, največji prelom pa nastane na dramatskem vrhu besedila, kjer pretekliška pripoved preskoči v impresionistično simultano sooredje dogodkov, pisano v zdajšnjiku, kar bi na platnu¹⁰ morebiti učinkovalo, v romanu pa se pred Pevcem nenadoma prikaže cela vrsta poskakujočih junakov, ki jih mora kasneje na silo pomiriti in pripeljati do zadnje strani. Tudi na idejnem planu se primerjavi s filmsko govorico težko izognemo: Pevec namreč izhaja iz predpostavke, da se bo končni množici marginalcev v omejenem prostorsko časovnem segmentu (Ljubljana, 1 leto) pripetilo določeno število opisa vrednih pripetljajev. Predpostavka po vsej verjetnosti stoji, žal pa so pijančki persone, ki po definiciji živijo mimo družbenih regul, s tem pa tudi

1 Miha Mazzini: Drobthinice (1989).

2 Feri Lainšček: Peronarji (1982).

3 Ivan Tavčar: Visoška kronika (1919).

4 Fran Govekar: V krvi (1896).

5 Ivan Cankar: Martin Kačur (1906).

6 Lojze Kovačič: Resničnost (1976).

7 Vitomil Zupan: Klement (1974).

8 France Prečeren: Krst pri Savici (1836).

9 Louis Adamič: Vrnitev v rodni kraj (sl. 1962).

10 Istvan Szabo: Čas se je ustavil (film, 1977).

mimo časa, kot ga merimo »normalni« Zemljani – in pri opazovalcu zbuja vtis, da bodo popadali prej od dolgčasa kakor od pijače, mraza ali nerazumevajoče družbe. Vsekakor gre za fenomen, vreden poglobljene znanstvene analize, če pa ga apliciramo na *Carmen*, se nam pustolovščine Pevčevih klošarjev, vsaj tiste s pravim hollywoodskim suspensom, zazdijo bolj plod avtorjeve bogate domišljije kakor realnosti. Zato je *Carmen* najprimerneje brati ne s sugerirano objektivnega, temveč prek Goranovega pogleda – človeka, ki se obstrancem približa zato, da bi jih snemal, in se nenehno odpravlja na WC, kjer hlastno zapisuje globoke vtise. S subjektiviziranega stališča kakega Jacquesa Cousteauja torej, stališča vesele znanstvene čudljivosti nad Stvarstvom.

Za trenutek se posvetimo še junakoma Pevčevega romana. Temeljno duhovno stanje, ki ga lahko povzamemo iz njunih radikalnih potez in pomanjkljivo pojasnjenih gibal, je nihilizem svetoljubne sorte, ki bi ga najpreprosteje označili za mladostno razdvojenost. Oba sta za svoje ideje in postopke kaznovana (Goran pretepen, Carmen s pezo dvojnega umora lastne matere). Kasneje dosežeta nekakšen kompromis z grdim in umazanim svetom. Tematsko se navezujeta na tradicijo klasičnega ona-in-on romana (nekako od *Etiopskih zgodb* do *Kandida*), saj nosita nadvse podoben nauk: junaka v potrditev svoje mladosti in ljubezenskih predispozicij uganjata najrazličnejša junaštva, potem pa njuna zveza namesto v ljubezen pripelje do kakšnega višjih smotrov, najraje vezanega na ta ali oni derivat Večnosti, Resnice ali Česa Podobnega. Goran reši eksistencialne probleme (zaplodi gospo stanodajalčevo), doseže spravo z družbeno kasto, ki ji – bogve zakaj – an sich pripada in začne pisati pravo umetnost (Pevčev roman), Carmen pa potem, ko jo psihiatrija vendarle resocializira, postane v službi WC-dame koristen član družbe ter kot izgubljena ovčka najde pot nazaj v božje naročje. Ob povedanem se verjetno ne bomo zmotili, če označimo roman *Carmen* za poskus diskurza o nečem posebnem, ki pa enostavno mora trdo pristati zaradi preprostega dejstva, da je življenje žalibog zadeva, ki vodi v izenačevanje in regulativo. Pevce je tako ustvaril resda tematsko zanimivo in razgibano pripoved, ki pa s svojim koncem naravnost propagira družabno ukalupljenje in avtonomijo subjektivitete znotraj Večjih subjektivnosti, na primer katoliške Cerkve, ki zmagovlasno (ob vokalni spremljavi »Svete noči«) pričaka »končno rešeno« Carmen.

V liniji Bizet (opera), Mérimée (roman) in Saura (film) bomo potemtakem Pevčevo *Carmen* brali izključno po pomoti, saj konec koncev ignorira prav tisti segment izvirnega modela – s pridržkom mu recimo socialdemokratski oziroma družbeno napreden – ki bi se utegnil prav v Pevčevem obstranskem miljeju uspešno »modernizirati«.

Tone Vrhovnik